

Aðdragandi Atlantshafssáttmálans

Nato – Atlantshafssáttmálinn – Herinn – Öryggisráð – Rússland – Lýðræði – Norðurlöndin –
Sameinuðu þjóðirnar – Bandalagssáttmáli – Ísland – Bjarni Benediktsson - Sjálfstæði

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Uppvaxtar- og námsár
Askja 1-1, Örk 2

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

ADDRAGANDI ATLANZHAFS-SATTMÁLANS.

Engir áttu meira í húfi en Íslendingar.

Ef störf bandalags Sameinuðu þjóðanna hefðu tekist svo sem vonir stóðu til, myndi friði og öryggi í heiminum hafa verið borgið um ófyrirsjáanlega framtíð.

En þetta hefur farið á allt annan veg. Öll störf Sameinuðu þjóðanna hafa mjög læst af ósamlyndi stórveldanna. Þessa hefur mjög gætt á allsherjarþingum bandalagsins. Þau hafa meira og meira snúist upp í áróður og umræðufundi, en ekki hefnast að afgreiða þau efni, er mestu máli skipti.

Máttleysi Öryggisráðsins.

Hefur á þingunum glögglega komið fram klofningur, annarsvegar milli Rússlands og leppríkja þess bak við járntjaldið, og hinsvegar flestra eða allra annara ríkja. Mundi þó sér um ágreininginn á allsherjarþingunum, ef hans gætti ekki einnig í öllum öðrum stofnunum Sameinuðu þjóðanna og þar með Öryggisráðinu.

Á allsherjarþingunum reður afl atkvæða, enda hafa þau þing ekki dráttarákvörðunarvald í hinum þjóðingarmestu málum, heldur aðeins tillögu- eða ábendingarétt. Allar hinar þjóðingarmeiri ákvarðanir ber að taka í Öryggisráðinu, en þar verðu lögleg samþykkt ekki ger, ef eitt-hvert stórveldanna greiðir atkvæði á móti. Hefur

þetta orðið til þess að lama og gera starfsemi Öryggisráðsins lítilsvirði.

Rússland eitt hefur beitt neitunarvaldi sínu í nær 30 málum og þar með hindrað löglega ákvörðun og þá helst, þegar hennar hefur mest verið þörf.

Eitt af helstu verkefnum Öryggisráðsins er gæsla friðarins og þar með beiting þess valds, er Sameinuðu þjóðirnar hafa sem hernaðarbandalag.

En reynslan hefur fært ríkjunum heim sanninn um, að þau geta ekki átt öryggi sitt undir svo máttlausri stofnun sem Öryggisráðinu eða bandalagi Sameinuðu þjóðanna yfirkætt.

Rússar undiroka Tékkóslóvakíu.

Ótti hinna friðsömu þjóða jóst mjög, þegar kommúnistar hrifsuðu til sín völdin í Tékkóslóvakíu. Allir vissu, að þar voru utanaðkomandi öfl að verki. Kommúnistar óttuðust úrslit þingkosninga og vildu þessvegna koma í veg fyrir þær. Þessvegna fengu þeir styrk Rússa til að knýja forseta landsins, Benes, og ríkisstjórnina, til að afsala kommúnistum öll völd í hendur.

Það fór ekki leynt, að hér var um nauðungarverk að ræða. Enda sagði Benes af sér áður en hann átti að undirrita þina nýju stjórnarskrá. En vinur hans Masaryk var annaðhvort myrtur eða framdi sjálfmorð, vegna þess að hann vildi ekki ganga kommúnistum á hönd.

Þrátt fyrir það þótt engum dyldist, hvað hér var að gerast, gátu Sameinuðu þjóðirnar, allsherjarþing eða Öryggisráði, ekkert að gert.

Völd Rússa innan þessara stofnana voru svo mikil, að þeir gátu fyrirsjáanlega komið í veg fyrir allar samþykktir, er nokkra þjóðingu hefði í þessum efnum.

Ótti hinna friðsömu lýðræðisþjóða.

Þegar hinar friðsömu lýðræðisþjóðir í Vestur-Evrópu sáu þetta og hugleiddu, að Rússar kyntu stöðugt undir innrás kommúnista í Grikkland, þótt þeir þættust í orði kveðnu hvergi nærri koma, sannferðust menn um, að nýrra dræða veri þörf.

Smárfkin þrjú, sem nú eru kölluð Benelux, þ.e.a.s. Belgía Holland og Luxembourg, leituðu þessvegna samninga við Frakkland og England um varnarbandalag.

Áður fyrri höfðu þessi litlu ríki treyst á hlutleysið. Fyrir fyrri heimsstyrjöldina höfðu meira að segja Belgía og Luxembourg haft hlutleysi-stryggingu stórveldanna, svipaða og íslenskir kommúnistar hafa viljað útvega Íslandi. En hlutleysi þeirra var rofið strax og á reyndi 1914. Friðarvilji þessara þriggja ríkja var samt svo mikill, að á milli heimsstyrjaldanna vildu þau alla ekki blanda sér í deildur stórveldanna og héldu fast við strangasta hlutleysi fram í maí 1940, þangað til á þau var ráðist af Þjóðverjum.

Eyðilegging borga og mannvirkja og undirokun landanna um margra ára bil, kenndi þjóðum þessum, að ekki tjáði að treysta á hlutleysisdrauminn.

Þessvegna höfðu einmitt þessi þrjú ríki forgöngu um stofnun varnarbandalags Vestur-Evrópuríkjanna.

Foryzta Noregs meðal Norðurlandanna.

Samhliða þessu hreyfðu Kanadamenn því, að Atlantshafsríkin, þ.e.a.s. þau löndin við norðanvert Atlantshaf, settu að stofna til varnarbandalags sín á milli innan ramma sáttmála Sameinuðu þjóðanna, svo sem heimilað er í 51. grein bandalagsáttmálans.

Tillega þessi fékk góðar undirtektir í Bandaríkjunum og hjó þeim ríkjum, er þegar höfðu bundist sáttökum um stofnun varnarbandalags Vestur-Evrópu. Umreður um stofnun Norður-Atlantshafsbandalagsins hófust upp úr þessu.

Af Norðurlandarríkjunum höfðu Norðmenn foryztu um þátttöku í bandalaginu. Enda höfðu þeir orðið verst úti í síðasta stríði, sýnt mestan kjark og frelsisást en vildu forðast svipaðar hörmungar á ný.

Svo sem menn vita urðu bandalagsríkin að lokum 12, þ.e.a.s. Beneluxlöndin þrjú, Frakkland og England, Kanada, Bandaríkin, Ítalía, Portugal, Noregur, Danmörk og Ísland.

Engum brýnni nauðsyn en Íslandi.

Öll þau ríki, sem gerðust aðilar bandalagsins, tóku þá ákvörðun af brýnni nauðsyn. Ekkert þeirra átti þó meira undir að friður haldi á þessum slóðum en Ísland. Hernaðarþýðing Íslands er ótvíræð, og landsmenn sjálfir eru með öllu óferir til að verja landið. Ef ekki var að gert, lá landið því opið fyrir árás,

ef til stríðs kumi.

Freisting árásarþjóðar til að hremsa landið hlýtur að verða því meiri sem síður eru líkur til að landið verði varið, ef á reynir.

Fáir eða engir treystu sér til að neita hernaðarþjóðingu landsins, og flestir játuðu, að landið hlýti að dragast inn í ófrið, ef meiriháttar stjórn brytist út á ný. En því var haldið fram, að svo mikið væri í húfi og afleiðingar svo óvissar, að betra væri að hafaast ekkert að og treysta forstjórninni, heldur en að reyna að ráða fram úr mánum sjálfur.

Afskiptaleyfið blut að auka hettuna.

Með þessu var auðsjáanlega mjög aukin hetta færð yfir landið. Ef árásarþjóð hefði færi á að hremsa Ísland og búa um sig í skyndi í upphafi stjórnar, án þess að að væri gert, hlýti slíkt að auka freistingu mfintfrámannanna til ófriðar. Hin styrka aðstaða, sem þeim skapaðist, með að geta notað Ísland sem skambbyssu eða rýting, er otað væri gegn Bretlandi og Bandaríkjunum, var svo mikilvæg, að þeir mundu leggja mikið í sölurnar til að ná henni.

Afskiptaleyfi Íslendinga um þessi mál gat þessvegna beinlínis leitt til þess, að auka hettu á allsherjarófriði, sem ekki mundi síður bitna á þeim heldur en öðrum. Jafnframt var að því stefnt, að sögn eins af helstu hlutleysispostulunu, séra Sigurbjörns Einarssonar, að helmingur landsmanna mundi missa lífið í þeim átökum, er verða mundu um landið, ef á þenna veg hefði verið flotið sofandi að feigðarósi.